

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

1. Napadi, pretnje i pritisci

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi zabeležen je veliki broj posrednih i neposrednih pritisaka na novinare i medije, od kojih neki potiču i od nadležnih državnih organa; između ostalog se čak postavilo i pitanje definisanja novinara u kontekstu obelodanjivanja izvora informacije.

1.1. Komunalna policija protiv *Istinomera* i *Krika*

U nepunih mesec dana Komunalna policija se našla čak dva puta u fokusu pažnje zbog neprimerenog odnosa prema novinarima, i to tako što je najpre krajem septembra 2015. godine, postupajući po anonimnoj prijavi, udaljila ekipu *Istinomera* sa savskog šetališta, da bi potom, nepunih mesec dana kasnije, ekipi *Mreže za istraživanje kriminala i korupcije - Krik* oduzela opremu kojom su snimali pokušaj novinara te mreže da dobije izjavu od gradonačelnika Beograda Siniše Malog.

Ekipa *Istinomera* je na savskom šetalištu, u neposrednoj blizini ugostiteljskog objekta „Savanova”, pokušavala da snimi intervju sa aktivistom pokreta „Ne davimo Beograd” Dobricom Veselinovićem. Najpre se pojavilo dvoje komunalnih policajaca koji su tražili da se novinari na neki način legitimišu, a potom je došlo još nekoliko njihovih kolega koji su tražili od svih prisutnih da pokažu lične karte, a zatim i zahtevali da se udalje sa tog mesta budući da se nalaze u zoni u kojoj se izvode radovi. Novinari *Istinomera* su tvrdili da su snimali na samom šetalištu, da nije bilo nikakve oznake da se na tom mestu izvode građevinski radovi, a da se pri tom i veliki broj građana tu šetao. U saopštenju Komunalne policije povodom incidenta, navodi se da su komunalni policajci postupali po prijavi koja se odnosila *na izvođenje građevinskih radova, rasut građevinski materijal i prljanje šetališta, na prostoru na kome se izvode građevinski radovi*, i da su tom prilikom uočili *više lica bez zaštitne opreme, koja su se predstavila kao novinari*, kao i da je tim licima predložen razlog dolaska na lice mesta i *izdato im usmeno naređenje da napuste gradilište, kako zbog lične bezbednosti, tako i zbog ometanja radova koji su bili u toku*. Dalje su naveli da su se na izdato naređenje zatečena lica *oglušila, zbog čega im je zatražena lična karta kako bi se proverio njihov identitet*. Na kraju su istakli i da je protiv dva lica, koja su odbila da komunalnim policajcima stave na uvid svoja lična dokumenta, podneta i prekršajna prijava, a zbog toga što su ovakvim odbijanjem *ometali, odnosno sprečavali komunalne policajce u obavljanju svojih poslova*, što je prekršaj po Zakonu o komunalnoj policiji.

Na snimku *Istinomera*, koji je objavljen na kanalu *YouTube*, snimljena je cela konverzacija sa komunalnim policajcima. Osnovna teza uniformisanih lica je bila to da je novinarska ekipa ušla neovlašćeno u zonu gradilišta, gde je ulaz zabranjen. S druge strane, ekipa *Istinomera* i njihov sagovornik su tvrdili da gradilište nigde nije označeno kao takvo, a da im je, neposredno pre dolaska komunalnih policajaca, prišao čovek koji im je rekao da treba da se pomere sa tog mesta jer je u pitanju „privatni posed”. Pored toga, na snimku se vidi i da su tuda prolazili i građani, i radnici za zaštitnim šlemovima. Rasprava sa dvoje policajaca je trajala neko vreme, a onda se pojavilo još policajaca, a među njima i Srđan Ilić koji je čak prišao kamermanu, uhvatio kameru za stalak, nakrenuo je na stranu i rekao: „Pašće vam kamera, ovde je gradilište, nestabilno je”. Iz celokupnog ponašanja tog policajca, koji je neposredno pre obraćanja kamermanu vikao, ova naizgled „brižna” izjava mogla je da bude protumačena i kao pretnja.

Novinarima *Krika* su lica u pratnji gradonačelnika Beograda Siniše Malog oduzela fotoaparatus mobilni telefon, na kojima su bili snimci pokušaja da se dobije izjava od gradonačelnika u vezi sa navodima ove mreže o njegovom vlasništvu nad nekretninama u Bugarskoj. Kasnije se ispostavilo da su među licima u pratnji bili načelnik Komunalne policije Nikola Ristić i njegov zamenik Darko Vujisić. Mreža *Krik* tvrdi da su upravo oni učestvovali u oduzimanju opreme i brisanju snimaka. Povodom ovog incidenta, gradonačelnik Beograda se izvinio novinarima *Krika* zbog incidenta s Komunalnom policijom, ali je od njih istovremeno zatražio izvinjenje zbog „prljave kampanje koju nekoliko dana vode protiv njega”. Naveo je i to da oštro osuđuje svaki napad na medije i slobodu govora, kao i to da nije adekvatno da mu novinari prilaze s leđa i prekidaju sastanak sa izvođačem radova „Beograda na vodi”.

Za oba slučaja zajednički element je to da je Komunalna policija (odnosno njeni pripadnici) nastupila protiv novinara, uskraćujući im pravo da naprave prilog na mestu koje su oni odabrali, u prvom, odnosno oduzimajući im opremu za rad i brišući snimke, u drugom slučaju.

Delatnost Komunalne policije je, kao što joj i ime kaže, vezana za komunalna pitanja. Bezbednost ljudi na gradilištu bi i mogao da bude njihov posao, ali u konkretnom slučaju je evidentno da novinari nisu ni ometali rad radnika, niti su mogli da znaju da se radi o „zoni građenja”, s obzirom na to da to nije bilo nigde označeno, niti im je iko od ovlašćenih lica tog navodnog gradilišta na to ukazao. Objašnjenje Komunalne policije je pokušaj da se stvar prevede na teren kršenja komunalnih propisa, i da se sakrije činjenica da su, po svemu sudeći, novinari i njihov sagovornik neosnovano udaljeni sa savskog šetališta, i da im je uskraćeno da obavljaju svoj posao (snime prilog). Povodom ovog slučaja upućena je pritužba na rad Komunalne policije, koja je odbačena kao neosnovana, a takođe je upućena i predstavka Zaštitniku građana.

U drugom slučaju nema nikakvog opravdanja da se oduzima oprema za rad, bez obzira na to da li se radi o predstavnicima državnog organa ili o privatnim licima (privatnom obezbeđenju). Učešće najviših čelnika Komunalne policije je samo otežavajuća okolnost. Naime, sa aspekta zaštite prava na slobodu izražavanja, potpuno je nebitno da li cenzura, kao sprečavanje plasiranja informacija (u ovom slučaju snimaka), potiče od privatnih lica ili državnih organa, s tim što je još opasnija kad potiče od države, jer je ona dužna ne samo da se uzdrži od akata cenzure nego i da stvara povoljne uslove da se sloboda izražavanja nesmetano ostvaruje, naročito kada se radi o temama od interesa za javnost, kao što je pitanje imovine funkcionera, odnosno njeno poreklo. U tom smislu, novinari nisu dužni da se izvinjavaju funkcionerima, a slobodni su da izveštavaju, pa čak i da trče za gradonačelnikom ako nema drugog načina da se dopre do njega. Naravno, i nosioci javne vlasti imaju pravo na privatnost i zaštitu dostojanstva, ali se ta zaštita ostvaruje u za to predviđenom postupku, pred sudom ili putem mehanizama samoregulacije. Nije na odmet podsetiti da javnost ima pravo da bude informisana o pitanjima koja su za nju od značaja, a taj princip je uzdignut i u rang ustavne kategorije budući da član 51. Ustava (koji i nosi naslov Pravo na obaveštenost) propisuje da **svako ima pravo da istinito, potpuno i blagovremeno bude obaveštavan o pitanjima od javnog značaja**, kao i da su **sredstva javnog obaveštavanja dužna da to pravo poštuju**. Treba se osvrnuti i na to da je pravo na privatnost javnih funkcionera značajno ograničeno u odnosu na privatnost „običnih građana”, budući da, zbog prirode njihove funkcije, interes javnosti da zna preteže kao vrednost u odnosu na privatnost. Takođe, predstavnici vlasti koji su pod kritikom medija ili novinara veoma često i olako potežu za rečima kao što su „**prljava kampanja**“, koje možda mogu da koriste kada se obraćaju političkim oponentima u predizbornoj kampanji, ali nikako kada komuniciraju sa medijima. Funkcija medija je da kritikuju i postavljaju neugodna pitanja, ili, kako je Evropski sud za ljudska prava naveo u presudi u čuvenom slučaju **Lingens protiv Austrije iz 1986. godine**: „...*Granice dopuštene kritike šire su kada je u pitanju vlada nego privatno lice, ili pak političar. U demokratskom sistemu, delovanje ili propusti vlade moraju biti predmet detaljnog ispitivanja ne samo zakonodavnih i sudskih vlasti nego i štampe i javnog mnjenja*”. Dakle, mediji i novinari imaju pravo i obavezu prema javnosti da postavljaju pitanja, a ako nisu u mogućnosti da dođu do javnog funkcionera koji ih ignoriše, potpuno je legitimno čak i da mu „prilaze sa leđa” i postavljaju pitanja, posebno ako je u to vreme na poslu.

1.2. Zaštita izvora informacija u slučaju „Teleprompter”

Danilo Redžepović, urednik informativnog portala *Teleprompter*, čak dva puta tokom oktobra 2015. godine je saslušan u policiji. Povod je bilo objavljivanje transkripata prisluškivanog telefonskog razgovora između Bojana Pajtića, predsednika Pokrajinske vlade i predsednika opozicione DS, i Lidije Udovički, sestre ministarke za državnu upravu, a oko navodnog slučaja korupcije u Elektromrežama Srbije. U objavljenom razgovoru između ostalog je pomenuto da je

direktor Elektromreže Srbije Nikola Petrović tražio „reket“ od dva miliona evra od kompanije u kojoj je pomenuta Lidija Udovički radila, a sve da bi tu kompaniju priključili na mrežu EMS-a.

Po navodima Redžepovića, policija, a potom i tužilac za visokotehnološki kriminal, nekoliko puta su od njega zahtevali da im otkrije od koga je dobio sporni transkript, što on nije želeo da učini, pozivajući se na zaštitu novinarskog izvora. Na sajtu *teleprompter.rs* objavljen je članak u kom Redžepović detaljno opisuje svoje iskustvo u policiji sa drugog saslušanja, navodeći između ostalog to da je javni tužilac pokušao da „ospori činjenicu da je *teleprompter.rs* medij“, jer nije upisan u Registar medija koji vodi Agencija za privredne registre, a zatim i to da su inspektori i tužilac pokušali da ospore i činjenicu da je Redžepović novinar, pitajući ga da li može da dokaže da je novinar. Redžepović im je odgovorio da se novinarstvom bavi duže od 6 godina i da se lično smatra novinarom, kao i da smatra da registracija medija nije obavezna. Na kraju su istražni organi konstatovali da nije novinar, jer *Teleprompter* nije medij, a da on (Redžepović) nije pri tom ni član novinarskog udruženja. Celo ispitivanje je bilo u kontekstu davanja odgovora na pitanje da li je i u ovom slučaju moguće zaštititi izvor informacije pozivanjem na odredbe Zakona o javnom informisanju i medijima, odnosno da li su istražni organi ovlašćeni da to traže od urednika *Telepromptera* i da li je on dužan da im to omogući.

Član 1. Zakona o javnom informisanju i medijima (ZJIM) navodi da se javno informisanje ostvaruje preko medija. Član 30. stav 2. ZJIM propisuje da mediji, u smislu zakona nisu: *platforme, poput internet foruma, društvenih mreža i drugih platformi koje omogućavaju slobodnu razmenu informacija, ideja i mišljenja njenih članova, niti bilo koja druga samostalna elektronska publikacija, poput blogova, veb-prezentacija i sličnih elektronskih prezentacija, osim ako nisu registrovane u Registru medija.* Upis u Registar medija nije obavezan, a ZJIM uređuje samo posledice neupisivanja, te propisuje da izdavač medija koji nije upisan u Registar ne može da učestvuje na konkursima za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja (uključujući i pojedinačna davanja), a javni entiteti (Republika, Pokrajina, lokalna samouprava, ustanove, javna preduzeća i drugi subjekti koji su u javnoj svojini ili se finansiraju iz javnih prihoda) ne mogu da se oglašavaju na takvim medijima. S druge strane, član 52. propisuje da *novinar nije dužan da otkrije izvor informacije, osim podataka koji se odnose na krivično delo, odnosno učinioca krivičnog dela za koje je kao kazna propisan zatvor u trajanju od najmanje pet godina, ako se podaci za to krivično delo ne mogu pribaviti na drugi način.* Na kraju, član 53. ZJIM propisuje da *novinari mogu slobodno osnivati svoja udruženja, u skladu sa zakonom kojim se uređuju udruženja.*

Teleprompter, kao internet portal koji odgovara zakonskom terminu „*samostalno elektronsko izdanje*“, iako oponaša strukturu medija, nije medij, jer je shodno članu 30. ZJIM, neophodna

registracija da bi postao medij sa svim pravima i obavezama koje iz tog statusa proizilaze. S druge strane, ne postoji zakonska definicija novinara, niti je definiše samoregulacija (Kodeks novinara), tako da bi načelno svako ko obavlja funkciju informisanja od značaja za javnost (što je širi pojam od javnog informisanja koje se po zakonu vrši samo putem medija) mogao da bude novinar, a odredbe koje se odnose na novinarsku tajnu, primenjuju se **na novinara, a ne na medij**. U tom smislu, to da li je *Teleprompter* medij ili ne, u smislu ZJIM, uopšte nije od značaja za zaštitu novinarskog izvora. Naime, citirane odredbe člana 52. štite novinara kao kreatora informacije, a ne kanal preko kojeg se ta informacija plasira. Takođe, članstvo u novinarskim udruženjima apsolutno ne može da bude relevantno kao odrednica da li je neko novinar ili ne, budući da sloboda udruživanja, kao ustavno pravo, podrazumeva kako slobodu da se bude član udruženja, tako i slobodu da **se ostane izvan svakog udruženja** (člana 55. Ustava). Dakle, novinara ne određuje ni zakon, ni struka, ni članstvo u određenom udruženju, nego isključivo sadržaj njegove aktivnosti, odnosno to da li njegovi tekstovi imaju karakter novinarskog teksta sa aspekta poimanja struke. Pri tom, kvalitet teksta nije relevantan za određivanje teksta kao novinarskog.

Imajući sve u vidu, ako nisu ispunjeni zakonski uslovi (odnosno, ako novinarska tajna ne sadrži podatke koji se odnose na krivično delo, odnosno učinioca krivičnog dela za koje je kao kazna propisan zatvor u trajanju od najmanje pet godina, i ako se podaci za to krivično delo ne mogu pribaviti na drugi način osim otkrivanjem izvora informacija), ni Redžepović nije dužan da otkrije svoj izvor, a „forsiranje” istražnih organa da to uradi jer „nije novinar”, predstavlja neovlašćeno zadiranje u prava novinara, odnosno neprimereni pritisak.

1.3. Slučaj smene urednika u mediju „Mađar so” (Magyar Szo)

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi Ferenc Kontra, bivši urednik kulturne rubrike „Vidikovac” u dnevnom listu Mađar So (mađ. *Magyar Szo*) koji informiše na jeziku mađarske nacionalne manjine, optužio je glavnu urednicu tog lista Martu Varju da ga je sa pozicije urednika smenila zbog objavljivanja negativne kritike romana „Cenzura”, autorke Ildiko Lovaš, koja je članica Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine, i po rečima Kontre i „životna saputnica” predsednika Saveza vojvođanskih Mađara Ištvana Pastora. Kontra je rekao da je najpre zamoljen da „dobrovoljno” da ostavku, da bi, nakon što je odbio da to učini, bio smenjen.

„Mađar So” je dnevni list čiji je izdavač Privredno društvo DOO za novinsko-izdavačku delatnost Magyar Szo Lapkiado KFT, Novi Sad, a čiji je jedini član (osnivač) sa 100 % kapitala upravo Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine.

Član 16. stav 1. tačka 3 Zakona o javnom informisanju i medijima između ostalog propisuje da Republika Srbija ostvaruje javni interes u oblasti javnog informisanja i putem omogućavanja nacionalnim savetima nacionalnih manjina da osnivaju ustanove i privredna društva radi ostvarivanja prava na javno informisanje na jeziku nacionalne manjine, odnosno fondacije radi ostvarivanja opštekorisnog cilja unapređenja javnog informisanja na jeziku nacionalne manjine, u skladu sa zakonom. Dalje, stav 2. istog člana navodi da Akt o osnivanju privrednog društva koje je izdavač ovakvog medija uređuje *način izbora i imenovanja organa upravljanja*, a kada je privredno društvo izdavač medija, i ***odgovornog urednika medija***, na način koji obezbeđuje punu uređivačku nezavisnost medija, a stav 3 - da dve trećine članova organa upravljanja privrednog društva izdavača medija čine nezavisni članovi. Na kraju, član 4. ZJIM propisuje da je javno informisanje slobodno i ne podleže cenzuri (stav 1.), da se ne sme ugrožavati slobodan protok informacija putem medija, ***kao ni uređivačka autonomija medija, a naročito vršenjem pritiska, pretnjom, odnosno ucenom urednika, novinara ili izvora informacija*** (stav 3.), kao i da se sloboda javnog informisanja ne sme ***povređivati zloupotrebom službenog položaja i javnih ovlašćenja, svojinskih i drugih prava...*** (stav 5.).

Imajući u vidu sve ove odredbe Zakona, neophodno je detaljno ispitati: prvo, da li je smena zaista bila rezultat negativne kritike romana članice Saveta mađarske nacionalne manjine, zatim, da li je u toj situaciji vršen bilo kakav pritisak na glavnog urednika „Mađar So”, i na kraju, da li su upravni organi izdavača medija obavješteni o ovoj kadrovskoj promeni, a kao dodatno pitanje, da li su upravni organi uopšte formirani na način koji propisuju odredbe člana 16. stav 3. ZJIM (2/3 nezavisnih članova). Ako se utvrdi da su navodi nekadašnjeg urednika kulturne rubrike tačni, te da je bilo pritisaka na uređivačku politiku, radilo bi se o kršenju odredaba Zakona koje se odnose na uređivačku nezavisnost medija. Kako Zakon o javnom informisanju i medijima ne sadrži sankcije za kršenje pomenutih odredaba, nekadašnji urednik bi satisfakciju eventualno mogao da potraži u radnom sporu. S druge strane, mnogo veći problem je faktičko postojanje kažnjavanja bilo kakve kritike koja se odnosi na javne funkcionere u medijima (pa čak i ako se radi o „benignoј” stvari, poput prikaza knjige u Kulturnoj rubrici), što je još jedan nesumnjiv dokaz koliko su cenzura i autocenzura rasprostranjene pojave u našim medijima.

1.4. Gostovanje Zorana Panovića na RTS-u

Tokom oktobra je održana Svečana sednica vladajuće Srpske napredne stranke (SNS), povodom sedmogodišnjice njenog osnivanja. Tim povodom je u emisiji „Dnevnik” javnog medijskog servisa RTS-a, kao gost-analitičar gostovao Zoran Panović, glavni i odgovorni urednik dnevnog lista „Danas”, koji je komentarisao odluku britanskog ambasadora Denisa Kifa da napusti sednicu nakon što je reditelj Emir Kusturica kritički govorio o ulozi Britanije u dešavanjima u

Srbiji. Panović je istakao da je premijer Aleksandar Vučić *režirao politički napad na ambasadora Velike Britanije Denisa Kifa*, te da je morao da zna šta će u svom govoru poručiti režiser Emir Kusturica. Ova ocena je izazvala reakciju vladajuće SNS, koja je neposredno posle gostovanja saopštila da su optužbe RTS-a i Panovića skandalozne, kao i to da *Vučić nije i nikada neće kontrolisati govore svojih prijatelja i gostiju*, i da će režije i predstave *uvek ostaviti RTS-u i raznim Panovićima*.

Političke stranke, naročito kada se njihovi funkcioneri nalaze pod određenom vrstom kritike (makar i ovako bezazlene), često reaguju preburno i koriste, u najmanju ruku, neprimerene reči. Posebno je problematično u ovom slučaju to što se kritikuje Panović, koji je, kao urednik dnevnog lista, apsolutno kvalifikovan da daje svoje ocene javnih događaja, a i da nije, ima pravo da izrazi svoje mišljenje. S druge strane, pod udarom se našao i Javni servis i posredno njegova urednička politika, koja podrazumeva i pravo na izbor sagovornika u informativnim emisijama. Vladajuća stranka mora da bude svesna da je kao najveća stranka, čiji funkcioneri zauzimaju najviše državne funkcije, prirodni predmet interesovanja medija, koji nisu, i ne smeju da budu samo prosti prenosilac informacije (što su, nažalost, mnogi i bili tokom trajanja svečane skupštine). Ovo naročito važi za javni medijski servis koji finansiraju građani, koji čak i ima pojačanu obavezu (ne samo pravo) da ostvaruje *istinito, blagovremeno, potpuno, nepristrasno i profesionalno informisanje građana i omogućavanje slobodnog formiranja i izražavanja mišljenja slušalaca i gledalaca na teritoriji Republike Srbije, autonomne pokrajine i lokalne samouprave* (član 7. stav 1. tačka 1. Zakona o javnim medijskim servisima). U tom smislu, kritiku rada javnog servisa može da izrekne svako, ali politički subjekti moraju da budu jako oprezni, jer njihov stav ima veću težinu nego stav običnih građana.

2. Sudska praksa

2.1. Nastavak saslušanja u slučaju Spiska „Srbomrzaca“

U nastavku postupka koji se vodi povodom krivične prijave po osnovu člana 387. KZ protiv Pokreta „Naši“, a zbog objavljivanja spiska navodnih Srbomrzaca, koju je podnela RDP B92, saslušani su Veran Matić, odgovorni urednik informativnog programa RTV B92, glumac Nikola Đuričko, i urednica informativnog portala *Peščanik* Svetlana Lukić. Tom prilikom postupajući sud je pomenutima postavljao pitanja koja se odnose na to da li su se nakon objavljivanja spiska osećali ugroženo, budući da su i oni navedeni kao „Srbomrsci“. Đuričko i Lukićeva rekli su da se ne osećaju ugroženo zbog objavljivanja spornog teksta, dok je Matić tvrdio da se „oseća ugroženim, i to apsolutno“, objašnjavajući da tvrdnje u kojima se oslikava kao plaćenik, izdajnik i špijun za njega predstavljaju „*nacrtanu metu na leđima*“. Svetlana Lukić je istakla da je zbog

konkretnog teksta niko nije ni napao, ni vređao, niti se zbog objavljivanja obraćala državnim organima, ali je dodala da su takvi tekstovi opasni za sve koji rade u *Peščaniku*, kao i to da je ona kao urednica tog portala dobijala pretnje i pre objavljivanja teksta.

Podsećamo da se ovaj krivični postupak vodi po članu 387. KZ, za krivično delo *rasna i druga diskriminacija*, koji u stavu 2. propisuje da će se kaznom zatvora od šest meseci do pet godina kazniti lice koje vrši *proganjanje organizacija ili pojedinaca zbog njihovog zalaganja za ravnopravnost ljudi*, a u stavu 4. da će se kaznom zatvora od tri meseca do tri godine kazniti onaj *ko širi ili na drugi način učini javno dostupnim tekstove, slike ili svako drugo predstavljanje ideja ili teorija koje zagovaraju ili podstrekavaju mržnju, diskriminaciju ili nasilje, protiv bilo kojeg lica ili grupe lica, zasnovanih na rasi, boji kože, verskoj pripadnosti, nacionalnosti, etničkom poreklu ili nekom drugom ličnom svojstvu*. U postupku je do sada saslušan veliki broj lica koji se nalazi na spisku, a suđenje će se nastaviti saslušanjem novinara Teofila Pančića, reditelja Gorčina Stojanovića, i Nebojše Krstića, nekadašnjeg savetnika Borisa Tadića. Činjenica da je među licima koja su na spisku veliki broj medijskih radnika koji su tokom 90-tih bili pod udarom vlasti Slobodana Miloševića baš zbog svog pisanja, još jedan je od pokazatelja kako se tretiraju oni koji izveštavaju drugačije od medijskog „mejnstrima“. Ovaj spisak nažalost nije nikakva izolovana pojava, nego upravo najbolji pokazatelj stanja medijskih sloboda u Srbiji.

2.2. *Dragoljub Milanović protiv novinara Nikole Radišića i RDP B92*

Viši sud u Beogradu je u oktobru odbio tužbeni zahtev Dragoljuba Milanovića, bivšeg generalnog direktora RTS-a, kojim je tražio da Nikola Radišić, nekadašnji novinar B92, Veran Matić, glavni urednik informativnog programa B92 i RDP B92, zbog povrede prava ličnosti isplate iznos od 500.000 dinara solidarno.

Povod za ovaj spor je bilo izveštavanje Radišića, iz novembra 2012. godine, o postupku koji se protiv Dragoljuba Milanovića vodi zbog navodne zloupotrebe prilikom dodele državnih stanova. Tom prilikom je najpre novinar u studiju najavio da se Dragoljub Milanović prvi put pojavio u javnosti nakon što je proveo 10 godina „iza rešetaka“ jer je proglašen odgovornim za smrt 16 radnika RTS-a. Najavu su pratili snimci rušenja zgrade RTS-a tokom bombardovanja 1999. godine, a potom i izveštavanje Nikole Radišića sa lica mesta (ispred suda), gde je, između ostalog, misleći na Milanovića, rekao sledeće: „*Da li je zaboravio ove scene nakon 10 godina zatvora, u kojem je bio jer je u bombardovanju RTS-a žrtvovao 16 radnika? Na to pitanje nema odgovora, jer je nekadašnji direktor RTS-a Dragoljub Milanović odbio da odgovara na pitanja B92*“. Dragoljub Milanović kao tužilac je tvrdio da je B92 na maliciozan, zlurad i nedozvoljeni način pokušala da ga „*medijski osudi*“ za krivično delo koje nije učinio. Dakle, osnovna teza tužioca bila je da je B92

aludirao na drugo krivično delo koje on nije učinio. Podsećamo da je Dragoljub Milanović osuđen za teško delo protiv opšte sigurnosti iz nekadašnjeg člana 194. stav 2. KZ RS, zato što nije postupio po naređenju Savezne Vlade, usled čega je nastupila smrt 16 lica, radnika RTS-a.

Viši sud je utvrdio da novinar korišćenjem reči „žrtvovanje” nije aludirao na izvršenje drugog krivičnog dela, te da, po mišljenju tog suda, nije preneo neistinitu informaciju. Naime, po oceni suda, novinar je korišćenjem ovih reči izneo „vrednosni sud koji nije podložan utvrđivanju istinitosti”, dodavši da je tuženi novinar „izneo vrednosni sud, zasnovan na istinitom činjeničnom osnovu”. Potom je citirana i osuđujuća presuda Okružnog suda u Beogradu, kojom je utvrđeno da je usled nečinjenja tužioca došlo do smrti 16 lica, te je Sud zaključio da novinar, kao lice koje nije pravnik, nije dužno da zna biće krivičnog dela, te da je korišćenjem termina „žrtvovati” pokušao da izveštavanje približi „prosečnom gledaocu”.

Ova presuda je jako značajna budući da potvrđuje stav da se „vrednosni sudovi” ne mogu dokazivati sa aspekta njihove istinitosti, ali i zbog toga što je na neki način priznala da novinar, kao lice koje izveštava javnost, ne mora strogo da se drži pravnih kategorija prilikom takvog izveštavanja, kao što su elementi bića krivičnog dela.